

Література

1. Волейбол : учеб. для вузов / под общ. ред. А. В. Беляева, М. В. Савина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Физкультура и спорт, 2006. – 360 с.
2. Годик М. А. Комплексный контроль в спортивных играх / М. А. Годик, А. П. Скородумова. – М. : Советский спорт, 2010. – 336 с.
3. Клещев Ю. Н. Волейбол. Подготовка команды к соревнованиям: учеб. пособ. / Ю. Н. Клещев. – М. : Дивизион, 2009. – 208 с.
4. Спортивные игры : Техника, тактика, методика обучения : учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений / под ред. Ю. Д. Железняк, Ю. М. Портнова. – 2-е изд., стереотип. – М. : Академия, 2004. – 520 с.
5. Boychuk R. I. Theoretical Substantiation of Programs of Targeted Development of Coordination Abilities of Pupils in Lessons of Physical Training with Elements of Sports Games / R. I. Boychuk // Pedagogics, Psychology, Medical-Biological Problems of Physical Training and Sports, 2015. – Vol. 1. – P. 7–11. doi: 10.15561/18189172.2015.0102.
6. Raiola. G. Didactics of Volleyball into the Educate Program for Coaches/Trainers/Technicians of Italian Federation of Volleyball (FIPAV) / Gaetano Raiola // Journal of Physical Education and Sport, 2012. – 12 (1). – pp. 25–29.
7. Marques Pereira F. R. Relating Content an Nature of Information when Teaching Volleyball in Youth Volleyball Training Setting / Marques Pereira F.R., Ribeiro Mesquita I.M., Amandio Braga Graca // Kinesiology. – 2010. – 42(2). – pp. 121–131.
8. Stankiewicz Błażej Status, Problems and Future Directions of Research in Volleyball / Błażej Stankiewicz // Pedagogics, psychology, medical-biological Problems of Physical Training and Sports. – 2013. - vol. 12. - pp. 77–81. doi:10.6084/m9.figshare.88063

Бойчук Р.І., Крижанівський В.Р.

**Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
м. Івано-Франківськ**

ВПЛИВ ПОКАЗНИКІВ РУХОВОЇ КОРДИНАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ФУТБОЛОМ

У роботі розглядаються координаційні здібності юних футболістів як один з лімітуючих чинників досягнення високих спортивних результатів у футболі. Визначено найбільш значущі види координаційних здібностей для успішної ігрової діяльності футболіста. Виявлено рівень взаємозв'язку між показниками координаційних здібностей і технічною майстерністю школярів, які займаються футболом.

Ключові слова: координаційні здібності, ігрова діяльність, юні футболісти.

Бойчук Р.И., Крыжановский В.Р. Влияние показателей двигательной координации на эффективность игровой деятельности школьников, которые занимаются футболом.

В работе рассматриваются координационные способности юных футболистов как один из лимитирующих факторов достижения высоких спортивных результатов в футболе. Определены наиболее значимые виды координационных способностей для успешной игровой деятельности футболиста. Выявлен уровень взаимосвязи между показателями координационных способностей и техническим мастерством школьников, которые занимаются футболом.

Ключевые слова: координационные способности, игровая деятельность, юные футболисты.

Boichuk R.I., Kryzhanivskiy V. R. The Impact of Motor Coordination Indicators on Play Activity Effectiveness of Students Playing Football.

The paper deals with coordination abilities of young players as one of the limiting factors to achieve high sports results in football. Therefore, the complexity of performance of sport games techniques in general and football in particular and low motility do not allow most students to master game techniques at the appropriate level and apply them efficiently in a two-way game. This leads to the search for new ways to improve the process of teaching motor activities to students who play football. Thus, one of these ways is the purposeful development of coordination abilities, which are linked to the learning abilities. Coordination abilities among other physical qualities of students occupy a special place. First, a high level of coordination skills is a critical prerequisite for quality mastering and improving playing techniques; secondly, a coordinated student in competitive conditions quickly adapts to conditions that are constantly changing and applies the most effective means of play. The study identified the most significant types of coordination abilities for successful game activity of a footballer. Interrelation level between performance of coordination abilities and technical skills of students who play football is revealed. Correlation analysis confirmed the positive impact of the space orientation abilities, alignment and adjustment of movements, feeling the ball to the level of technical skill of students who play football. In the process of improving the technical elements, one should use the training means that set high requirements for such coordination skills as the ability to adapt and to adjust the motor actions, kinesthetic differentiation parameters of movement, rhythm, capacity for movement's coordination, orientation in space, responsiveness and balance.

Key words: coordination abilities, game activity, young players.

Актуальність дослідження. Шкільний вік є відповідальним періодом дитинства. Висока інтенсивність цього вікового періоду визначає великі можливості різностороннього розвитку юного спортсмена. Участь школярів в іграх сприяє їхньому самоствердженню, розвиває наполегливість, прагнення до успіху й різні мотиваційні якості. В іграх, удосконалюється мислення, включаючи дії з планування, прогнозування, вибору альтернатив. Гра створює позитивний емоційний фон, у якому всі психічні процеси протікають найбільш активно [5, 7].

Спортивні ігри та футбол зокрема дозволяють розвивати й удосконалювати як рухові якості (сила, швидкість, витривалість, гнучкість, координаційні здібності), так й особистісні (ініціативність, самостійність, винахідливість тощо). Завдяки їм можна впливати на психічні процеси школярів: сприйняття, мислення, увага, пам'ять, уява, мова, а отже, і на пізнавальну діяльність загалом. Спортивні ігри сприяють також моральному вихованню. Повага до суперника, почуття товарищескості, чесність у спортивній боротьбі, прагнення до досконалості – усі ці якості можуть успішно формуватись на заняттях зі спортивних ігор [1, 9]. Однак складність виконання техніки спортивних ігор, низький рівень моторики більшості учнів не дозволяє на належному рівні оволодіти ігровими прийомами та раціонально застосовувати їх у двосторонній грі. Це спонукає до пошуку нових шляхів підвищення процесу навчання рухових дій. Одним із таких шляхів є цілеспрямований розвиток координаційних здібностей, з якими пов'язують здібності до навчання [8, 10].

Координаційні здібності (КЗ) серед інших фізичних якостей школярів займають особливе місце. По-перше, високий рівень розвитку координаційних здібностей – вирішальна передумова для якісного засвоєння й удосконалення техніки гри; по-друге, «координований» учень у змагальних умовах швидко пристосовується до умов, що постійно змінюються, застосовує найбільш ефективні засоби ведення гри [1, 5, 6].

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена значущістю КЗ для виконання всіх технічних прийомів гри у футбол, з одного боку, і відсутністю інформації в доступній нам науково-методичній літературі щодо особливостей взаємозв'язку різних видів КЗ та ігрової діяльності – з іншого.

Мета дослідження: виявити рівень взаємозв'язку між показниками координаційних здібностей та ігровою діяльністю юних футболістів 14–15 років.

Методи та організація дослідження: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури, педагогічне тестування, методи математичної статистики. Дослідження відбувалося на базі Івано-Франківської дитячої футбольної школи «Юніор». У дослідженні взяло участь 20 школярів віком 14–15 років.

Випробовувани виконували нижчеподані тести для оцінювання КЗ: «Біг по обручах з веденням м'яча» (здатність до відчуття ритму); «Повороти на гімнастичній лаві» (здатність до рівноваги); «Біг з оббіганням стійок» (здатність до пристосування і перебудови); «Слалом з веденням одного і двох м'ячів» (здатність до узгодження рухів); «Утримання м'яча на одній нозі» (здатність до статичної рівноваги); «Удар м'яча в ціль» (здатність до диференціювання параметрів рухів) [5]. Отримані результати були оброблені за допомогою методів математичної статистики, сучасною комп'ютерною програмою SPSS 17. Для визначення рівня технічної майстерності юних футболістів ми була застосовували експертну оцінку за участі двох досвідчених тренерів. Оцінювання здійснювалося за 5 бальною шкалою.

Результати дослідження та їх обговорення. Очевидно, що тренери з футболу повинні акцентувати увагу на тих якостях, здібностях і складових підготовленості, які безпосередньо зв'язані з ефективністю ігрової діяльності юних спортсменів. Саме тому так важливо визначити вплив КЗ на ефективність гри юних футболістів. Як зазначено у [5, 9], на всіх рівнях спортивної майстерності ефективність гри у футбол залежить від різного числа елементів, коло яких розширюється в міру дорослішання гравців. Однак автори вказують на фундаментальні фактори, які багато в чому визначають результативність спортивної діяльності незалежно від віку футболістів. До їхнього числа, безсумнівно, відносяться прояви різних КЗ.

На основі аналізу науково-методичної літератури можна стверджувати, що тенденція розвитку сучасного футболу йде шляхом універсалізації гравців. Футболісти повинні діяти однаково результативно діяти на будь-якому місці і в будь-якій ситуації. Успіх у цих випадках буде залежати від високого рівня всіх фізичних здібностей, а особливо координаційних. Важливо, що в процесі тренування ця здатність поліпшується не тільки за рахунок кількісного зростання арсеналу навичок і умінь, який використовується, але і за рахунок їхнього якісного вдосконалення. При вихованні КЗ як здатності опанувати нові рухи, можуть бути використані будь-які вправи, але лише доти, доки вони включають елементи новизни. В міру автоматизації рухової дії, значення такої фізичної вправи як засобу виховання КЗ зменшується [5, 8, 10].

У нашому дослідженні аналізувався взаємозв'язок між технічною майстерністю юних футболістів та 18 показниками 7 КЗ. Низький рівень кореляційного взаємозв'язку виявлений між показником технічної підготовленості юних футболістів і здатністю їх до відчуття ритму ($r = 0,30$, $p < 0,05$) (рис. 1). Це певною мірою закономірно, адже у футболі зміна ритму ведення м'яча під час атаки з боку суперника, адекватне виконання розбігу під час виконання удару по м'ячу, підбігання під час зупинки м'яча, що летить відповідно до відстані та швидкості його польоту, вимагають від футболіста високого рівня розвитку цього виду координаційних здібностей. Середній рівень взаємозв'язку виявлений також між показником технічної майстерності юних футболістів і здатністю до статичної ($r = 0,56$, $p < 0,05$) й динамічної рівноваги ($r = 0,49$, $p < 0,05$). Аналізуючи даний кореляційний взаємозв'язок, варто визнати, що здатність до рівноваги футболіста вкрай необхідна йому під час ведення м'яча в бігу в умовах активного протистояння захисників, під час одноборства за м'яч у повітрі, граючи головою чи ногою, ударах і прийомі м'яча з повітря одною ногою, стоячи на полі іншою. Також варто зазначити більшу важливість для футболіста динамічної рівноваги, ніж статичної.

Середній рівень взаємозв'язку виявлений також між показником ігрової діяльності юних футболістів та здатністю до кінестетичних диференціювань ($r = 0,64$, $p < 0,05$). Здатність до кінестетичних диференціювань має важливе значення в більшості видів спорту, адже за її участі створюється висока точність й економічність виконання рухів. У футболі ця здатність проявляється як «відчуття м'яча», наприклад, при точних передачах, ударах по воротах, при «м'якій» зупинці м'яча, що швидко летить. Показники здатності до перебудови й пристосування рухів юних футболістів виявилися взаємопов'язаними з показником технічної майстерності на рівні (r від 0,45 до 0,65, $p < 0,05$). Значущість такого виду координаційних здібностей для успішної ігрової діяльності юних футболістів беззаперечна. Діючи в умовах жорсткого протистояння, знаходячись у нестандартних ситуаціях за дефіциту часу й простору, футболіст повинен надійно й ефективно вирішувати рухові завдання тактичного й технічного змісту, які постійно змінюються. Цілеспрямована рухова дія здійснюється на основі попередньої програми її виконання відповідно до індивідуального рухового досвіду спортсмена. Процес спланованого руху нерідко порушується через зміни умов виконання (наприклад, під час атаки захисника) або через власні помилки. Це змушує футболіста вносити зміни в рухові дії, що виконуються, чи здійснити зовсім інший

рух. Швидкість і якість унесення поправок, а також перехід від одних рухових дій до інших залежать від вищезазначеної здатності.

Рис. 1. Взаємозв'язок показників КЗ та технічної підготовленості юних футболістів

Низький рівень взаємозв'язку виявлений також між технічною майстерністю юних футболістів та їхньою здатністю до узгодженості рухів ($r = 0,40$, $p < 0,05$). Здатність до узгодження рухів проявляється у поєднанні окремих рухів і дій у цілісні рухові комбінації. У футболі дана КЗ має місце під час організації й виконання таких технічних елементів, як ведення, удар, зупинка м'яча ногами, тулубом, головою на місці і в русі, обманних рухах з м'ячем і без м'яча, під час відбору м'яча з допомогою підкату.

Високий рівень взаємозв'язку ($r = 0,89$, $p < 0,05$) виявлений між показником здатності до просторової орієнтації й показником технічної майстерності юних футболістів. Аналізуючи такий кореляційний зв'язок можна стверджувати, що цей вид КЗ має велику значущість для успішної ігрової діяльності футболіста. Під просторовою орієнтацією футболіста розуміють здатність точного визначення положення тіла та його зміну відповідно до точки віднесення (у футболі такі точки – місце на полі, ворота, м'яч, який переміщується, розташування партнерів, суперників), а також здатність до виконання руху в потрібному напрямку (наприклад, ведення м'яча у вільний простір між суперниками, які захищаються).

Інтегральний показник координаційної підготовленості юних футболістів виявився взаємопов'язаним на високому рівні ($r = 0,74$, $p < 0,05$) з показником технічної майстерності випробовуваних. Перефразовуючи це на мову практики, можна констатувати, що юні спортсмени, які показують вищі результати в тестах на КЗ, у 75 % випадків вирізняються більш високою результативністю під час ігрової діяльності.

Висновки:

1. Проведене дослідження підтвердило високу значущість координаційних здібностей для успішної ігрової діяльності незалежно від віку й кваліфікації футболістів.
2. Кореляційний аналіз підтвердив позитивний вплив здатностей до орієнтування в просторі, узгодження та перебудови рухів, відчуття м'яча на рівень технічної майстерності школярів, які займаються футболістом.
3. У процесі вдосконалення технічних елементів, слід використовувати тренувальні засоби, які висувають підвищені вимоги до таких КЗ, як здатність пристосування й перебудови рухових дій, кінестетичне диференціювання параметрів рухів, відчуття ритму, здатність до узгодженості рухів, орієнтація в просторі, швидкість реагування, рівновага.

Перспективи подальших досліджень. передбачаються в напрямі дослідження та вдосконалення КЗ юних футболістів з урахуванням типу нервової системи.

Література

1. Аверьянов И. В. Теоретическое и экспериментальное обоснование программы совершенствования кинестетических координационных способностей у футболистов 10–11 лет / И. В. Аверьянов // Омский научный вестник. – Омск : Изд-во Омского гос. тех. ун., 2007. – № 3 (55). – С. 117–120.
2. Бойчук Р. І. Порівняльний аналіз взаємозв'язків координаційних здібностей юних волейболісток 11 років / Р. І. Бойчук // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. – 2012. – № 25 (3). – С. 35–38.
3. Голенко А. С. Корреляционная и факторная структура координационной подготовленности юных футболистов 11–12 и 14–15 лет / А. С. Голенко, И. Ю. Михута, Л. И. Кузьмина // Педагогика, психология та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 9. – С. 35–38.
4. Золотарев А. П. Нормирование специализированности и координационной сложности тренировочных нагрузок юных футболистов / А. П. Золотарев // Теория и практика физической культуры. – 2004. – № 8. – С. 60–62.
5. Лях В. Координационная тренировка в футболе / В. Лях, З. Витковски. – М. : Советский спорт, 2010. – 216 с.
6. Alricson M. Reliability of sports related functional tests with emphasis on speed and agility in young athletes / M. Alricsson, K. Harms-Ringdahl, S. Wermer // Scand. J. Sci. Sports. – 2001. – 11. – P. 229–232.
7. Boychuk R. I. Theoretical Substantiation of Programs of Targeted Development of Coordination Abilities of Pupils in Lessons of Physical Training with Elements of Sports Games / R. I. Boychuk // Pedagogics, Psychology, Medical-Biological Problems of Physical Training and Sports, 2015. – Vol. 1. – P. 7–11. doi: 10.15561/18189172.2015.0102.
8. Hirtz, P. Koordinativen-Motorischen Vervollkommung im Sportunterricht Undim Norderere Ergebnisse und Positionen / P. Hirtz // Theorie und Praxis der Kierperkultur. – 1983. – № 1. – S.29–32.

9. Lebedev S. I. Determining the Level of High-Speed Abilities of Young Soccer Players Aged from 10 to 12 Years / S.I. Lebedev // Pedagogics, Psychology, Medical-Biological Problems of Physical Training and Sports, 2013. – vol. 8. – P. 56–60. doi:10.6084/m9.figshare.74578.

10. Vilkner, H. J. Ansätze zur Charakteristik der Beziehungen Zwischen Koordinativen und Konditionellen Fähigkeiten / H. J. Vilkner // Theorie und Praxis der Körperkultur. – 1989. – Beih. 2. – S. 112–113.

Болотов О.О.

Національний транспортний університет

ПЕДАГОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА ВИХОВАННЯ МІЖСОБИСТІСНОГО СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Міжособистісне спілкування студентської молоді сьогодення вимагає значної уваги як соціально-значущий фактор та потребує педагогічного впливу саме засобами фізичного виховання.

Адже саме в навчально-виховному процесі фізичне виховання відіграє значну роль не тільки як здоров'я зберігаючий і здоров'я утворюючий фактор, але й як фактор оптимізації міжособистісного спілкування студентської молоді.

Ключові слова: педагогічний вплив, міжособистісне спілкування, студенти, фізичне виховання.

Болотов О.А. Педагогическое воздействие на воспитание межличностного общения студентов в условиях учебно-воспитательного процесса средствами физического воспитания. Межличностное общение студенческой молодежи настоящее требует значительного внимания как социально-значимый фактор и требует педагогического воздействия именно средствами физического воспитания.

Именно в учебно-воспитательном процессе физическое воспитание играет значительную роль не только как здоровье сберегающий и здоровье образующий фактор, но и как фактор оптимизации межличностного общения студенческой молодежи.

Ключевые слова: педагогическое воздействие, межличностное общение, студенты, физическое воспитание, спорт.

Bolotov O. O. Teaching effect on interpersonal education of students in the educational process by means of physical education. Interpersonal communication of students today requires considerable attention as a social factor and requires significant pedagogical impact is by means of physical education.

It is in the educational process of physical education plays a significant role not only as a health retaining and creating a health factor, but also as a factor of optimization of interpersonal communication students.

Interpersonal interaction and communication in the sports and sports activities are due primarily to specific individuals (including a competitive) exercises, the implementation of social and educational potential which takes place in all major types of interaction - the destination, motivational.

Desired effect in the prevention of group tension provides the best pedagogical management. The most productive method here is the approval, support, education responsible for the successful execution of the task group. Particularly important role played by the positive impact of formal or informal leader of the student group. This is because the approval and support of the leader is not only a means of regulation of behavior, but as a stimulus, which increases the volitional activity of students of mobilizing the maximum expression of its capabilities and to some extent compensate for the lack of sportsmanship, gaps in the development of physical qualities.

The leading motif in the regulation of behavior of student youth in meaningful collective sports activities is a common goal - the desire to win. Against this restructuring motives of the students are frequent dramatic changes in the structure installation. So they do not spend the effort to suppress impulsive outbursts and negative emotions, as guided by positive actions help partners and their support regardless of his personal sympathy or antipathy to them.

Key words: pedagogical influence, interpersonal communication, students, physical education.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. У педагогічній практиці накопичено певний досвід використання фізичних вправ для оптимізації міжособистісного спілкування та професійної взаємодії молоді [4, 6]. Разом з тим цей досвід в більшій мірі носить емпіричний характер і не підтверджений результатами комплексних наукових досліджень.

У зв'язку з вищевикладеним видавалося вельми актуальним вивченням умов і можливості, що створюються в процесі занять фізичною культурою і спортом, для формування у студентів навичок міжособистісного спілкування і колективної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема педагогічної підготовки у науковій літературі розглядається як на рівні складових цього процесу (О. Бондарєвська, В. Кан-Калік, В. Краєвський, З. Равкін, О. Щербаков, П. Щербань та ін.), так і в цілому (О.Абдулліна, І. Зязюн, О. Мороз, С. Єлканов, Р. Сеульський В. Сластьонін та ін.).

Метою дослідження: є визначення впливу занять фізичним вихованням на формування у студентів навичок міжособистісного спілкування і колективної взаємодії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вирішення поставленого завдання була спланована і проведена серія педагогічних експериментів, в ході яких перевірялися наступні гіпотези.

Перша - передбачалося, що до числа найбільш ефективних засобів, що сприяють оптимізації між індивідуальних зв'язків студентів, зміцненню взаєморозуміння і співпраці, на початковому етапі їх перебування в навчальному колективі ставляться цінності спільної фізкультурно-спортивної діяльності. Спілкування в даній сфері виступає як необхідний і суттєвий фактор, який впливає не тільки рухову активність, а й функцію обміну інформацією та емоціями, який містить елемент керування взаємозалежною діяльністю